Број 157. У Новом Саду у среду 22. јула (4. августа) 1909. Година XLIV.

»Застава« излази сваки дан два пута, а недељом и понедељником једаред.

Цена је за Угарску кад се јутарњи и вечерњи лист заједно шаљу на један месец 2 кр. 70 пот. за четврт године 8 круна. Кад се јутарњи и вечерњи лист засебно шаље: месечно 3 кр. 26 п. за четврт године 9 кр. 75 пот. — За Аустрију и све остале земље на четврт године 10 круна.

Народним бројевима од петка цена је: за пола године 2 круне, на целу годину 4 кр. за стране земље годишње 6 круна 50 пот.

Поједини вечерњи бројеви стају 10 потура.

Телефон бр. 131.

ЗАСТАВА

ЛИСТ СРПСКЕ НАРОДНЕ РАДИКАЛНЕ СТРАНКЕ

(Вечерњи лист.)

ИЗДАЊЕ „РАДА“ ДЕОНИЧАРСКОГ ДРУШТВА у РУМИ.

За огласе плаћа се по 12 пот. сваке врсте оваких ситних слова.

Уредништво »Заставе« је у кући г. Ј. Т. Чавића Администрација »Заставе« налази се у кући где је Милетићева штампарија у главној ул. бр. 20

Дописи шаљу се уредништву а претплата и огласи администрацији »Заставе«.

Рукописе не враћамо

Поједини вечерњи бројеви стају 10 потура.

Чек-конто 12008.

Како се зовемо?

(Српско и хрватско питање.)

XII.

Неко је рекао: Народ је веза, (мост) између човека и човечанства.

Али кад се запитамо поближе: Шта је то народ? видимо, да није тако лако изнети обележје народа у неколико речи. Па онда: И у овом питању има у државној науци разних мишлења. Па ипак! Мени изгледа, да су друга државо-правна питања много већма спорна. На пр. питање: Шта је то држава? Круг самоуправе и т. д.

Питање: Шта је то народ? решено је већ у толико, што у главноме обележје народа данас већ сви траже у сличности људи, који стварају народну заједницу. И то у душевној сличности. Има нешто што би могли назвати „душом народа“, карактером народа. И све се питање врзе око тога: Какве особине стварају ту разлику у души, у карактеру народном. Неко придаје већу важност једној заједничкој особини, неко другој. Али постоји осећај у народу, постоји свест у њему да је он једно и — против тога нема апелата.

* * *

Узима се, да је Паскал Манчини, први научно тумачио: Шта је народност? (Не прави стварну разлику између народа и народности.) То је познати чувени талијански државник, који је говорио о народности као професор туринског универзитета.

Он је рекао: Народност је природна заједница људи, која има свести о тој својој заједници, и коју на заједнички државни живот позивају: јединство земљишта и расе, истоветност обичаја и језика.

Велики француски књижевник Ернест Ренан говорио је беседу о томе: Шта је народ? У издању својих беседа вели Ренан, да му је беседа о народу најзначајнија. Он је сваку реч добро промерио, пре но што ју је изговорио или написао.

Народ, вели Ренан, данашњи, модерни народ, то је историјски производ великог броја чињеница, које су га изазвале заједничким утицајем. Многи хоће да сведу народност народа на заједничко порекло, расу. Ама баш у целој Европи нема више народа чиста порекла. Исто је тако и с језиком. Језик помаже јединству народном, али не гони уједињењу. Човек има нешто више од језика — вољу. Воља Швајцарске, да живи у заједници, ма да се у њој говоре разни језици, већа је чињеница од такозваног државног језика, који треба у држави да влада и који се кињењем и мученьем натурује онима, који неће за тај језик да знају. Језик је историјски створ. По њему се не може судити о крви оних, који га говоре, а још мање ограничава слободу човека, с киме ће склапати брачни живот и рађати породицу.

Религија престаје бити основа за карактеристику народа. Ни заједнички интереси, ни географски положај не могу бити меродавни при оцењивању народности.

Раса, језик, религија, стратегијске нужде не дају онај принцип, који би сачињавао душу народа. Душа народа састоји се из два дела. Један је део прошлост, други је будућност. Један део је у заједничким сећањима, а други у чврстој жељи да заједнички даље живе и раде на будућности народа.

Културни историчар Хелвалд каже: „Не само поједини народи него и поједине личности разликују се у својим назорима, појмовима, умним правцима, наклоностима и делима. Најглавнија је ствар урођени или наслеђени карактер човеков, који до извесне мере може да се ублажи и измени, али који не може да се створи или уништи. — Хелвалд, дакле, полаже тежину на народни карактер.

Блунчли назива народ не само природном заједницом, него и културном заједницом.

Француски државник Тијер вели: Народност се састоји у карактеру народа, који је урезан дубоко и неизгладиво. Наша народност је оно, што је време од оних направило, који су вековима живели у заједници, с истим укусима заједно пролазили кроз многе промене, имајући кроз векове исте радости и жалости.

Валтер Бецхот у своме делу: „Како су постале народности“ вели: Народ је историјска, а не природна појава. Народ је група људи, која заједнички делује. Поједини чланови те групе морају бити у тој мери сличне, да се могу међу собом лако и радо помоћи. То заједничко деловање зависи од јединства по срцу и памети, које је добило карактер осећаја.

Народи су у прво доба били наследне групе, које су заједнички делале везане обичајима.

На другом месту вели: Народ је склоп људи, сличних међу собом, који су због тих сличности способни да заједнички делају и који су вољни због те исте сличности да се истим законима покоравају.

Др. Георг Јелинек у својој књизи: „Das Recht des modernen Staates“ вели о народима ово:

Народи нису природне, него историјско-друштвене творевине. Одредити суштину народа, спада у најтеже научне задаће.

Не може се за све народе поставити иста ознака. Данашњи народи немају исто порекло. Данашњи Талијани произлазе од Етруска, Римљана, Келта, Грка, Германа, Сарацена. Данашњи Французи произлазе од Римљана, Гала, Брита, Германа. Данашњи Руси су мешавина силних словенских и несловенских племена.

Ако какав народ изнимно и очува чисту крв, не чини га та крв народом, него га везује заједничка историјска судбина и заједнички културни елементи. Ни језик није сигурно обележје народа. Има више народа, који говоре једним језиком. Енглези и Ирци у Америци говоре енглески, а нису један народ. Шпањолци и амерички народи, који говоре шпански, нису један народ. Португези и Бразилијанци, Данци и Норвежани и т. д. Религија није данас више народна религија: један народ може да верује разне вере. Али може и вера, као и језик да буде веза једнога народа. Тако говоре Хрвати и Срби један језик, но Хрвати припадају западној цркви, Срби источној цркви, због чега не осећају да су један народ. (Зар само због тога? Примедба пишчева.)

Ни држава није нужна одлика народа. Јер није сваки народ уједињен у једној држави; има народа или делова народа, који живе у више држава. Појам народа лежи у свести његовој, да је народ. Народ је множина људи, која је везана заједничком историјом и културним особинама и зна, да се у томе разликује од других. Објективна заједница једног народа је у његовом заједничком пореклу. То је од прастарина. Субјективна заједница (осећај свест, да је народ) то је производ више културе. То је дошло у новијем времену и ако је клица тога била у давнини.

Један народ може да буде у већој или мањој мери народ, то зависи од снаге његове народне свести.

Ото Бауер у своме делу: „Народносно питање и социјализам“ истиче, да основ народа не лежи у заједничком пореклу. На пример Талијани и Французи постали су претапањем разних народа. Ни језик не чини обележје народа. Он каже: Данци и Норвежани, Срби и Хрвати говоре једним језиком, али нису један народ. Основ народности лежи у народном карактеру. Одведите Немце у страну земљу и он ће одмах осетити да су то други људи, да они друкче мисле и осећају. Целину телесних и душевних особина, којим се разликује народ од народа зовемо ми: — народни карактер. Бауер пита: Зар је Енглез који живи у Берлину и зна немачки — Немац.

Спомињем Хенриха Аренса негдањег професора бечког универзитета. У свом „Природном праву“ „филозофија права и државе“ истиче да заједница народа лежи у основном карактеру народа. Тај основни карактер одређује читав живот народа. Народ не удара печат свога карактера само на државу, него и на науку, уметност, па чак и на веру. Католичка вероисповест хоће да је јединствена, али немачки католик разликује се од француског и талијанског, као што се разликује карактер немачке државе од француске или талијанске. С тога Аренс тражи сваком народу право, да створи народну цркву.

Аренс признаје народима право да створе државу, но где има више народа у држави, (он има на уму нашу монархију) тамо имају народи права на широку самоуправу.

Држим, да су оволике дефиниције довољне. Али држим, да нико неће замерити ако у доцнијем чланку саслушамо и некоје српске стручњаке из државног права, па тек онда да идемо даље.

Политички преглед.

Посета руског цара. Париски лист „Еко де Пари“ доноси, како је руски министар спољних послова Извољски изјавио, да ће руски цар Никола на јесен посетити талијанског краља и турског султана. Турска влада и дипломатски кругови потврђују, да ће руски цар доћи у Цариград.

Турска неће у тројни савез Лист „Турска“ доноси, како је турски велики везир изјавио, да су измишљени гласови, да Турска води преговоре у ствари ступања јој у тројни савез. Интереси Турске то јој управо забрањују. Турска мора остати неутрална међу великим силама и у првом реду мора настојати, да оснажи своју војску и ратну морарицу, па ће се тек тада дучити, с ким ће склопити савез. Турска је пријатељски расположена према свима, али ни с ким неће у савез. Ну пре свега ће своје пријатељске односе према балканским државама да учврсти и појача

С пута руског цара Руски цар Никола после посете Француској у Шербуру, отпловио је у енглеско приморску варош Каус, где се састао са енглеским краљом Едвардом. Руски министар спољних послова, Извољски, који прати руског цара на овом путу му, изјавио је у Шербуру пред више француских новинара отприлике ово: „У пријатељству смо са Немачком и ово пријатељство, као и наш савез

са Француском и споразум нам са Енглеском основ је нашој спољној политици, којој је сврха одржање мира. Наше пријатељство с Немачком не задире у наш савез са Француском У Енглеској су неки сумњали у чврстину споразума између Русије и Енглеске и говорили су, да ће се тај споразум разбити при првом заплету. Заплети у Персији показали су, да је та претпоставка погрешна У току револуције у Персији избила су на површину многа тешка питања, која смо у смислу споразума решили без икаквих тешкоћа Нашем споразуму са Енглеском нећемо давати одређени облик (уговор).

Споразум ће се учврстити, ако се обе странке увере о повољном утецају тога споразума. Затим је Извољски рекао, како је са француским министром спољних послова Пишоном свестрано расправио сва политичка питања, која су на дневном реду. На Балкану намеравају, да одрже данашње стање. У Критском пак питању мисле, да очувају суверитет Турске над Критом — У Шербуру је, по мишљењу дипломатских кругова, поново запечаћен руско француски савез, а у Каусу ће бити утврђен руско енглески споразум као равноважа тројном савезу. Руском цару изашао је на сусрет енглески краљ Едвард са краљицом на броду „Викторија и Алберт“ Затим су сви у пратњи руских и енглеских ратних бродова упловили у луку код Кауса. После доручка била је свечана смотра над енглеском флотом, у којој је било 140 убојних бродова. На свечаном ручку после тога наздравио је енглески краљ Русији и руској царској породици и у својој здравици је истакао, како се радује, што је могао да покаже руском цару најмоћнију и највећу флоту, која је онда била на окупу Уверен је, рекао је краљ Едвард, да руски цар бродове неће нигда сматрати као символ рата, него као средства за одбрану енглеских обала и трговине, а нарочито као браниче мира. Истакао је даље, како су посланици на руској думи, када се недавно бавили у Енглеској, указали сваку згоду, да могу упознати енглески народ и установе му и нада се да ће то, што су чланови думе видели, учврстити добро расположење, које влада између Енглеске и Русије. — Руски цар Никола наздравио је Енглеској и енглеској краљевској породици и рекао је, како се, посматрајући енглеску флоту, уверио о величини Енглеске Жели да се срдачни односаји између Енглеске и Русије појачају, који су поникли на основи заједничких интереса и заједничког поштовања.

Шпањолско-марокански рат. На бојишту код Мелиле још увек траје затишје. Осим мањих чаркања није било значајнијих сукоба. Шпањолци су успели, да јаком топовском ватром отерају Кабиле са брда Гуругу. Изгледа, да и Кабили и Шпањолци очекују појачања, па да одпочну озбиљан разрачун. — У Шпанији пак пошло је за руком влади да на неким местима савлада револуционаре — бар за сада. И у Барсалони је мир, осим што раде кугле и вешала, да похваћане револуционаре „науче реду“. У некојим крајевима још трају немири, али генерал Сантраго уверава, да ће за дан два свршити и с њима Тако је бар рекао талијанском конзулу, када је овај попретио, да ће у шпањолске воде доћи талијанска флота, да заштити талијанске поданике.

Суђење због велике издаје.

Од нашег нарочитог извештача.

Расправа од уторника 21. јула (3. августа).

— сто десети дан. —

Од радикалних бранитеља присутан др. Душан Миљушевић.

Државни одветник Акурти говори о предлогу дра Срђе Будисављевића. Бранионај јединствени увод у оптужници државнога одветника, јер су у њему изнесене појаве, које су биле претече ове парнице. Предлог дра Будисављевића гледе српских земљорадничких задруга за Акуртија је низ неисправних навода, који се налазе у дневној српској штампи. А за једнога правника ти наводи не могу наћи никаквога уважења.

Акурти опширно затим приповеда, како је истрагом доказано, да су поједини Срби, које државни одветник означава великоиздајницима, увукли у свој рад и делокруг свога велико-издајничког деловања и — српске земљорадничке задруге и друге српске просветне установе. У оптужници се не вели, да су српске земљорадничке задруге дело велико-српске и велико-издајничке пропаганде, него су оне употребљене у те сврхе. — Што земљорадничке задруге у Срему, Бачкој и Банату нису увучене у ову пропаганду, што то за њих нико и не тврди, то још не значи, да и оне — оптужене — нису у тај посао увучене и да нису употребљиване у великоиздајничке сврхе.

Противи се преслушавању Аћима Ђермановића. Он би говорио овде о установама српских земљорадничких задруга. Он би говорио о њима са народног економског гледишта, јер он и не зна, и не би говорио о оном тајном раду, који је смишљен са оптуженим земљорадничким задругама. (Акурти непрестано говори о оним земљорадничким задругама, које су из котарева оптужених Срба.)

Исто тако, вели Акурти даље, употребљени су у те великоиздајничке сврхе и — конгреси српских земљорадничких задруга. Разуме се, све је то било тајно и нико није за то знао. За то се Акурти противи преслушавању изасланика власти на конгресима српских земљорадничких задруга, јер је њима познат само јавни рад тих организација. Противи се и читању говора саветника Погачића. А све што је Акурти навео о српским земљорадничким задругама, протеже се и на „Привредник“.

Даље вели Акурти, да оптужница не вели за начело „свој своме“ да је зло. Боже сачувај! Али оптуженици су криви с великe издаје, јер су — како су то доказали сведоци — спровађали то начело и пропагирали га. А то је оно, што је велика издаја. Сад је дакле растумачио Акурти, шта значи то код њега кад вели, да једна ствар сама по себи није велико издајничка, — али кад се употребљава с једном извесном сврхом може то да буде. По његову „мишљењу“ великоиздајничке су сврхе у томе што се Срби користе законима и законским установама, које нису велико-издајничке. А исто тако крикриви су Срби с велике издаје — једино Срби — што провађају у практичном животу начела, која нигде нису сматрана за велико-издајничка.)

Акурти се противи предлогу дра Срђе Будисављевића у целости.

Бранилац др. Будисављевић одговара на изводе државног одветника. Износи мишљење једнога судије — пријатеља Акуртијева — о његовој оптужници, који се Акуртију у очи о том његовом чудовишту овако изразе: „Твоја би оптужница са фељтонистичке стране могла поднети, али са правничке, богме, не.“ (Али и са фељтонистичке стране само за рауховске и франковачке новине.)

Бранилац др. Будисављевић побија затим врло успешно сваки Акуртијев навод. — Побија тврдњу државног одветника, да је српска земљорадничка задруга у Дибици примала календаре „Вардар“ и „Народне Новине“. Сведок Малешевић изјавио је овде под заклетвом, да је он на свој рачун и својом главом поручио те календаре. — Истиче, како је Акурти поставио овде једну нову теорију о заинтересованости сведока и да се онда ти сведоци не преслушају. Али баш са том теоријом Акуртијевом може се оборити цело оно недоношче од оптужнице. Јер како стоји са незаинтересованости оних сведока, које је предложио државни одветник? Како? Они као нису имали рачуна, да сведоче против оптужених Срба?

Ако постоји какав тајни рад српске земљорадничке задруге — како тврди Акурти — за њега ће свакако знати предложени сведоци одбране и суд нека пресуди, шта мисли и како узима исказе, којега сведока. А зато, што је неко заинтересован у овој парници, не сме му се већ унапред порећи веродостојност. Не сме то учинити нико, па ни државни тужилац Акурти. Остаје у целости код свога предлога.

Државни одветник Акурти износи поново све своје „разлоге“ против предлога дра Будисављевића.

Настаје препирка о томе, како ће се стављати предлози.

Председник Тарабокија вели, да сваки бранитељ мора поднети одмах све предлоге, које има да поднесе.

Бранилац др. Поповић чита један мали одсек из чланка А. Г. Матоша, у коме је реч о Ђорђу Настићу и неком штуденту Босанцу Милану Шарићу за време, кад су Настић, Шарић и тај Матош били у Београду. Пошто се тај Шарић налази сада у Загребу, предлаже га др. Поповић за сведока.

Прича, како је православни свештеник Суботић из Босанске Градишке, (Шарић је његов нећак) хтео да замоли сенат, да се и он Суботић и Шарић могу преслушати у овој парници као сведоци и да искажу, шта знају о Настићу.

Тај Шарић тукао се једне ноћи (зими 1907. године) са главним сведоком Ђорђем Настићем. И пошто је Настић био јачи од њега, Шарић је покушао, да се убије. Пошто је за неколико дана преболео ране, које је сам себи задао, отишао је у Босанску Градишку. — Тај Шарић гледао је сваки дан и дружио се с Настићем кроз неколико месеци. Он је осим тога био један од најревноснијих посетилаца читаонице „Словенског Југа“.

У једном друштву у Београду говорио је Ђорђе Настић — био је присутан и тај Шарић — у кавани „Америци“, како су сви српски политичари у Босни и Херцеговини ћифте, људи уског политичког хоризонта. Они не знају да је једино што би Босанци и Херцеговци требали да раде — терористичка акција. Кад га је Шарић упитао, зашто он сам не ради на томе, Настић је одговорио, да он сам није за то, јер нема смелости, нема одважности, него он је зато, да даје савете у томе, да даје директиву.

Једне ноћи шетао се Настић са Миланом Шарићем и разговарао с њим у истој ствари.

Настић ја причао Шарићу, како га је новинар Рибникар одвео министру Николи Пашићу. И хвалио се, како му је Пашић дао 1000 динара да штампа своју књижицу „Језуите у Босни“. — За дра Лазу Димитријевића рекао је Настић Шарићу, да је један обични плаћеник босанске владе. — Настић је говорио Шарићу и саветовао га и упућивао га, да узме извађање терористичке акције у своје руке, и да почне извађати политичке атентате, и како се то може лако и без опасности извести. Шарића је Настић хвалио и узносио и онда узео од њега поштену реч, да оно, што му рече, неће никад ником казати. Он му је задао поштену реч. — Тада му је Настић казао: Да треба да оде у Сарајево и да тамо „руски“ проговори. Рекао му је, да ће му дати бомбе. На питање: да ли из Србије, Настић је одговорис: Какве Србије, од мене ћеш добити бомбе и то таке бомбе, које пале тек иза 24 сата. Онда му је приказао и насликао подрум земаљске владе у Сарајеву и упућивао га, како ће да унесе бомбе у подрум, како ће да удеси ствар тако, да се бомбе упале у време, кад буде мало чиновника у згради земаљске владе. А осим тога, да метне неке друге бомбе иза пљуваоница у просторијама зграде земаљске владе. Оне бомбе у подруму неће зграду срушити, него ће јој само заљуљати темељ, а међутим ће оне бомбе иза пљуваоница експлодирати. — И онда му је рекао: Пара ћеш да добијеш, и да живиш као бубрег у лоју. И показао му лисницу, пуну банака.

Шарић га је прозрео и рекао му да ће задану реч одржати, да ће ћутати, али да на њега не може рачунати.

А онда му се Настић ругао и причао му, како не ради добро, што га одбија. Изнео му је егоизам и приказао као нај-

паметнију религију, тумачио му Ничеа, по којем је човек сам себи све и сва, величао му паре, као највећег и врховног бога и т д.

После му је говорио како би могао извести атентат на аустријско посланство у Београду А све му је то исприповедао једне зимске ноћи 1907. г. на шетњи.

Сутрадан дошао је Шарић Настићу у гостионицу „Балкан“, где му је Настић дао 25 књига „Језуита“. И рекао му, да их пошаље у Босну, и то без бриге, без икаквога страха, да ће те књиге бити ухваћене. Тада је прим тио код Настића једно писмо, са неприлепљеном нашом поштанском марком поред њега, и из тога је извео Шарић, да је Настић прелазио у Земун и на тај начин отпремао своју коресподенцију.

(Чим је председник рекао: „Дајем десет часака одмора“, подиже штап неки Теодоровић, и удари њиме новинара Вилдера, рекавши: „Ево вам за онај безобразлук у „Покрету“.“ За тога Теодоровића било је наиме у „Покрету“ речено да је Настићев пријатељ и друг. Ово дериште осећало је потребу, да новинара Вилдера (који није био писао) „инзултира“ ударивши га при писању с леђа. Теодоровић је одмах ухапшен. Како сам дознао, тај је Теодоровић збиља одлазио у походе Ђорђу Настићу, и врло је вероватно, да је овај нападај унапред удешен. Приметило се чак, како је и стражар на почетку расправе говорио нешто томе Теодоровићу.)

После мала одмора позива председник Душана Теодоровића пред себе и прионћује му, да је осуђен на три дана затвора, који се не претвара у глобу и против тога нема апелације.

Затим председник наређује стражарима, да никога од публике не сму пустити у судницу са штапом.

Бранилац др Поповић предлаже, да се преслушају и Милан Шарић и Душан Суботић као сведоци — Чита из „Србобрана“ један чланак, који апелује на све ово, што је он о Шарићу и Настићу исприповедао. — Што Суботић није пре ником говорио о овој ствари, то је због тога, што је Шарић био у затвору годину дана (због кривице коју он није никад признао, ради поклича: Живела Србија!) Па је хтео да се позове на њега кад изиђе из затвора, и кад се још једанпут с њиме о том разговори.

Данас је Шарић каплар у војсци у Грацу и ужива највеће поверење својих претпостављених. Шарић је у Београду спавао у једној соби са Миланом Нешићем братом Љубе Нешића увек, кадгод није сам имао стана. Он је био свакидашњи гост у „Словенском Југу.“ Он је био познаник и пријатељ многих људи, које је Настић спомињао, и он ће о свему моћи да каже, јесу ли Настићеви наводи истинити. Он ће да искаже, како је Љуба Јовановић говорио на једној скупштини са свим друге мисли и друге идеје од оних, које му подмеће Ђорђе Настић О томе и о тој скупштини предлаже, нека се преслушају Јован Тановић, сарадник „Политике“, Мита Ускоковић, књижевник српски и Владислав Рибникар, уредник „Политике“.

Вести из места и са стране.

Браниково неваљалство.

Један наш пријатељ умолио нас је, да донесемо ове редове: „Овдашњи лист „Браник“, познат са клевета и сваког неваљалства, донео је у 146. броју, како је овдашњи банкар Ледерер због преваре осуђен на 3 месеца затвора и тада је „Браник“ нитковски напао „Заставу“, што доноси огласе банкарске радње „Јефте“ Ледерера. Чича Мија насрнуо је на „Заставу“, као да је „Застава“ одговорна за то, ако неко, ко у њој даје огласе, ради можда несолидно и због тога буде судски прогоњен. Што је чича Мија изнео, да је Ледерер осуђен — ни по јада и не пада ми ни на ум, да га можда браним, али хоћу и овом приликом да истакнем неваљалство тевабије око „Браника“. Чича Мија и тевабија му сокачки напада „Заставу“, што је доносила огласе банкарске радње Ледерерове, а њихов „Браник“ ено у 154. броју већ по једанаести пут доноси оглас тог истог „Јефте“ Ледерера! Па сад реците ми, има ли већа неваљалства од поступка „Браникова“? Чича Мијо, не црвениш ли, ако можеш још црвенити?“ Да бисмо учинили по жељи свога пријатеља, доносимо ову белешку, иако нерадо, јер нам је већ огавно бавити се том ништаријом.

Слављење убице Потоцкога.

Као што је познато, Сицински, убица намесника грофа Потоцкога, био је осуђен на смрт, но краљ је ту осуду претворио у 20 година робије. Ових су пак дана Сицинскога из лавовске тамнице одвезли у Станиславов. Како јављају из Станиславова, у Лавову се држало у тајности, у које ће време одвести Сицинског, тако, да му ни мати није могла о томе знати. Али на станици у Станиславову било је сакупљено више стотина света и чекало Сицинскога. Нарочито се искупило много украјинских ђака, који су му приредили славље. У часу кад се појавио Сицински и сишао с кола удушевљено му клицали. Сицински, иако су му руке биле у ланцима, машио се капе и дигао у знак захвалности. Више рутенских ђака гласно је питало: Како вам је, Сицински? Он је одговорио: Доста ми је добро. Затим два тамничка стражара са истакнутим бајонетима отпратили су га са станице. На улици је гомила све већма расла и тако рећи славила Сицинскога, који је често дизао капу. Али таман кад је хтео да говори, дојурила су кола и узеше га. Кола су јурила према тамничкој згради Светина се са великим слављем опростила с њим. У тамници је пре свега лечник прегледао Сицинскога, који ће бити намештен да врши писарски посао. Мати Сицинскога је изјавила, да ће се преселити у Станиславов, да у једној вароши буде са својим сином.

Шта смета крунисању бугарског краља.

О томе, што се до сад бугарски кнез Фердинанд није крунисао за краља, поново се доста пише и истичу разни узроци. Познато је, да бугарски владар јако тежи за тим. Како лондонски листови јављају, хтео је то да изведе још пре два месеца. Бугарска се влада јако противила томе, јер за потврду крунисања треба по уставу бугарском да се састане велика народна скупштина За ову треба да се нареде нови избори, а влада се јако боји тих избора, јер би могла да остане у мањини, а то није никако рада. Бугарски владар међутим непрестано гони да се што пре крунише Бугарској влади је врло добро дошло што и бугарско свештенство чини сметње крунисању. Оно је стало на познато становиште, да по канонима бугарске православне цркве, бугарски се владар при крунисању мора помазати миром и причестити по православном обреду. По томе за бугарског краља може се крунисати само православни владар Истиче се, да је бугарско свештенство сада на кобном раскршћу, јер или мора повредити догме своје цркве или се мора опрети крунисању краља Фердинанда. Но држе и то, да ће се бугарски владар у последњем часу опет предомислити и прећи у православну веру.

Опасност од женских шешира.

Пре три недеље стајало је у страним новинама, да се неки господин у Пешти тако несрећно повредио о истакнуту иглу на шеширу једне даме, да је изгубио око. Пре недељу дана је, опет, на електричном трамвају неко само случајем био спасен исте судбине и морао се сматрати за срећног, што је прошао само са подобрим разрезом преко слепог ока. Ето, шта све чини „паметна“ женска мода!

Колико треба да живимо.

Француски писац Жан Фино написао је врло стручну књигу под натписом: „Филозофија живота“. О тој књизи се врло похвално изразили многи светски стручњаци. Немачки тајни саветник др Конрад Кистер пропратио је врло опширно, па међу осталим вели и ово: Човек би просечно могао много дуже живети, но што доиста живи. Данас је врло редак случај доживети сто година О том се пише у свима новинама. А то је управо човечија нормална старост. Природа нас учи, да и животиње имају пет пута толики живот, колико расту. Во расте четири године, а живи двадесет година. Коњ расте пет година, а живи двадесет и пет година. Камила расте осам година, а доживи четрдесет година и т. д. Човек расте до своје двадесете године, па би према томе нормална дужина његовог живота била сто година. Но човек чини све што може да прекрати дужину свог живота. Прекомерно пиће пива тражи небројене жртве у педесетим годинама, иначе снажних и за дужи живот способних људи и то услед сала око срца. Неумереним пићем пива проузроковане срчане болести проузрокују у Минхену скоро трећи део свих смртних случајева. И дуван прождире много више жртава но што се обично мисли. У једном великом броју стогодишњака Р. Флигер у Бону нашао је само једног јединог пушача.

Приближење Марса.

На небу у јужно источном правцу око 10 и три четврт сата у вече опажа се сада звезда црвенкасте светлости: то је Марс. Ова најзамљивија луталица у сунчаном систему приближује се све већма Земљи и септембра месеца биће у положају, када нам је најближа. Звездари највећма очекују то приближење Марса, јер има пуно нерешених питања у звездарству, као канали на Марсу, Марсов ваздушни круг, и повремени нестанак ледених крајева на Марсовом полу. Све се то даје најбоље проучавати и испитати, кад је Марс према нашој земљи у најближем положају.

Брзојави „Застави“.

Стигли 22. јула.

О престолонаследнику Фердинанду.

Будимпешта Дражђански лист „Најновије Вести“ доноси сигурно са извесне стране дошанут врло значајан чланак о престолонаследнику. Вели, да наследник престола мрзи Мађаре. На економском и војном пољу неће више повластица учинити.

Одговорни уредник: **Константин Брадваровић.**

Трговина.

Нови Сад, 22. јула 1909. године

Пшеница прве каквоће стара 27 к 40 до 27 к 80 п
Пшеница нова 26 к 80 п до 27 к 20 п.
Пшеница средња 24 к 20 п до 25 к 60 п.
Пшеница лакша 24 к 80 п до 25 к 20 п.
Раполица нова 26 к 80 п до 26 к. 20 п
Јечам нови 14 к 20 п до 14 к 60 п.
Зоб нова 13 к 60 п до 14 к — п.
Кукуруз у зрну нов 14 к 80 п до 15 к 20 п.
Кукуруз у клипу нов — к — п до — к — п.
Маст 160 к — п до — к — п.
Сланина 152 к — п до — к — п.
Сланина пољена 152 к — п до — к п.
Свињи угојени тешки 100 до 104 п.
Свињи средњи . . . 96 до 100 п.
Свињи лаки . . . 92 до 96 п.
} све од 100 кила

Теоци 36—6 по кили.
Овци пар 28—36— кр. пар.
Јагањци 12—28 по пару.

Стање воде под Новим Садом.

21. јула било је 374
22. јула било је 358

*

БУДИМПЕШТА, 31. јула 1909. године. — Оригинални недељни извештај будимпештанске филијале Српске Банке са будимпештанске житне и продуктне берзе.

Време: Понајвише топло и суво време владало је скоро целе недеље, тек крајем недеље било је нешто кише.

Жито у иностранству: Посао је мирнији.

Жито код нас: Посао је био мирнији, ма да су понуде у домаћим провенијенцијама биле слабе. Зато је у страној пшеници била понуда добра; особито је румунска пшеница много нуђена, која је ове године изванредно доброг квалитета и тешка, понајвише 80 кг. а црвеног зрна. Поред румунске пшенице нуђено је и доста српске пшенице, која у квалитету није најбоља и доста је главничава и тежи 80 кг. од К 14·40—14·60 за 3 месеца царињена; српска пшеница 76 кг. по К 13·65, 78 по К 14·— за 3 месеца царињена. Продало се свега ове недеље домаће, румунске и српске пшенице око 250 хиљада мтц. са 30 потура за 50 кила јефтинијом ценом од прошле недеље.

Раж К 9·65—9·75.
Јечам К 7·70—
Зоб К 8·10—8·30.
Кукуруз К 7·85—.
Репица: Банатска К 13·50—13·60, а купусара К 13·90—14·—.
Ланено семе К 13·——14·—.
Кудељно семе К 18·——22·—.
Нова детелина црвена К 70·——80·—.
Нова луцерна К 48·——60·—.
Мувар К 8·——9·—.
Вика К 11·—12·—.
Горушица К 8·—.
Пасуљ: бели и округли К 11·——12·—, а шарени К 8·——10·—.
Цене се разумевају за 50 кила.

ЈАВАН РАЧУН.

За венац Браниславу Стевановићу, ученику VII. разреда гимназије новосадске приложише ови гости у Врњачкој Бањи:

По 3 К: Преч. г. Милан Ћирић, прота, Нови Сад; Паја Урошевић, Горњи Ковиљ. — По 2 К: Ђ. Буља, бележник, Вилово; Катица Илић, Перлез; Даница Калић, Мали Радинци; Коста Станојловић, Баранда; Олга Мирилова, Карловци, Мара Марковић, Рума; Милорад Бирцилин, Сента; Јанковићева, Војка. — По 1 К: Јулка Николић, Кањ; Кремер, Кањ; Вуић, Бежанија; Милева Милић, Перлез; Анка Веселиновић, Ковиљ; Паја Поповић, Бечкерек; Добрила Стефановић, Госпођинци; Даринка Гњатић, Сланкамен. — 40 потура: Душан Вуић, Бежанија.

У Врњцима, 27. јуна (10. јула) 1909.

982 1—1 **Паја Урошевић.**

1678. szám 1909. **Mozsor községétől.**

Hirdetmény.

Mozsor községe ezennel felkéri a toronyórát készitő gyárakat és iparosokat, hogy legjobb szerkezetű toronyóráról ajánlatot, az órának árjegyzékével és a toronyba leendő beállitási költségjegyzékkel valamint — ha lehetséges — az óra rajzával a községi elöljárósághoz 15 nap alatt beadják.

Mozsor, 1909. évi julius hó 30-án.

Beloczity Gyoka Elöd biró. (P. H.) **Eremics Milán** jegyző.

991 2-3

Бр. 298.
1909.

ОГЛАС.

Уписивање ученика на српској православној великој гимназији у Новом Саду за школску год. 1909/10. почиње 1. септембра о. г по нов. кал.

Ученици, који први пут у гимназију ступају, морају исказати сведоџбом, да су свршили IV. разред основне школе, и сваки ученик без разлике има донети са собом сведоџбу од последње године, крштено писмо и сведоџбу, да је у смислу XXII. зак. чл од год. 1887, накаламљен.

При уписивању плаћа сваки ученик 6 К унисне таксе, 2 К. на библиотеку и 6 К. за «Sanitas». Од тога се нико не опрашта.

Школарина износи 48 К. на годину, и плаћа се или уједанпут при уписивању, или у трипут по 16 К. и то до 15. октобра, до 15. фебруара и до 15. маја. Од 36 К. школарине могу бити опроштени они ученици, који докажу сведоџбом од своје политичне власти, да су сиромашни, а сведоџбом школском, да се добро владају и у наукама добро успевају. А 12 К школарине плаћа сваки ученик на горе означен начин.

Поновни испит држаће се 31. августа. Ученици, који ће понављати испит, имају своје сведоџбе предати управитељу пре испита. Ученици, који су молили дозволу за понављање испита, добили су је, те се и они имају пријавити управитељу пре испита. Ко без опавданог разлога не дође у одређени дан на испит, губи право на понављање испита.

Додатак I. Почетком идуће школске године попуниће се једно упражњено место у стипендијској задужбини Атанасеуму по 300 круна. Исто тако делиће се из прихода од светосавских беседа припомоћ шеснаесторици ученика ове гимназије и то ученицима нижих разреда по 240 круна односно по 24 круне месечно, а ученицима виших разреда по 300 круна односно по 30 круна месечно унапред

Додатак II. Родитељима са стране препоручује се најтоплије, да се због стана посаветују са управитељем гимназијским пре него што стан погоде и децу своју у стан уселе. Исто тако саветује се и онима, који су вољни ђаке у стан држати, да не примају ђаке у стан без знања и дозволе управитељеве.

Додатак III. Родитељима се из хигијенских разлога најозбиљније саветује, да деци својој не купују старе књиге, јер се старе књиге неће смети употребљавати.

У Новом Саду, 6. августа 1909. године.

1004 1 2 **УПРАВА**
срп. прав. вел. гимназије.

За моју мешовиту трговину
требам
млађег помоћника,
који осим српског језика још и мађарски говори. Ступање одмах

Живојин Р. Чолић
Ђала (Torontál m)

994 2-2

МАНИФАКТУРНА ТРГОВИНА
Јовановић и Срећкић
У Сарајеву

треба једног помоћника, вјештог аранжирању излога.

Понуде се имаду слати са фотографијом и референцијама. 1002. 1-3

✝

Јавна захвала.

Бејах баш на путу за Врњце, бејах у Београду, када ми као гром из ведра неба стиже из Врњачке Бање прни глас о изненадној смрти мога сина

Бранислава,

ученика VII. разреда гимназије новосадске.

Потресао ме је до дна душе, поразио ме је глас тај; и брига за моју Мару, на чијим је рукама Бранислав своју добру душу испустио, та ме је сасвим сломила.

Лијући горке сузе стигао сам у Врњце и видео — ужас! Видео сина — мртва, а ћерку од тешке туге и жалости веље — сломљену. Не могох ју тешити, јер је и мени утехе требало, и ко зна шта би било, да не беше — добрих људи. Тешише нас и постараше се за све, што је у првим мах нужно било.

Дужност ми је света, да им свима на тој љубави братској и хришћанској речем: Хвала!

Хвала дакле моме шогору Ђоки Милосављевићу и пријатељу његову, који је дошао из Београда у Врњце те се постарао за дозволу — за пренос.

Велика хвала г. Паји Урошевићу, који је одмах на све стране јавио о смрти милог ми сина, те и све нужно спремио.

Хвала гђама Урошевићки, Марковићки, Николићки, Буљи, гђци Мириловој те и осталима, које Мари мојој на услузи беху.

Хвала гостима Врњачке Бање, који на мртвачки одар сина мога диван венац положише.

Хвала управитељу Бање г. др. П Боти на великој предусретљивости.

Хвала пречасном свештенству из Србије, које је са пречасним г. протом Петром Суботићем из Ниша, сину моме спомен учинило.

Немам доста речи, којима бих се захвалио г. Ђури Марковићу овдашњем учитељу, који ме је дочекао у Београду, израдио дозволу за пренос на нашу страну, те и тело милог ми сина до куће допратио.

Нарочита хвала браћи свештеницима: Светозару и Паји Гавриловићу из Г. Ковиља, Ђорђу Михајловићу из Д. Ковиља, Светозару Влашкалићу и Милону Вукосављевићу из Кања, Тодору Јованову и Жарку Злоколици из Ђурђева, који тело милог ми сина опојаше и до вечне куће отпратише

Хвала овдашњем учитељу Завиши Стојановићу на услузи, на венцу и на дирљивом говору, којим се опростио са својим млађим добрим пријатељем Браниславом, а тако исто Ђ Парабућском, који је дошао да свога друга испрати, те да се на гробу с њиме опрости.

Хвала Јелки Радоњићевој, Миленку Пауновићу и Сабову, који венце и круну носише.

Хвала моме куму Јовану Крклушу, брату Светозару Црнојачком, Рад. Паланачком и Лази Пасторначком, који дивне венце на мртвачки одар мога сина положише.

Хвала свима са стране г. г. учитељима и осталима па и мојим парохијанима, који тако многобројни последњу љубав указаше милом сину моме.

Свима, који ми било писмено било усмено своје саучешће изјавише, хвала лепа на утеси и сећању.

И тако дакле — нема више милог сина мога, милог Бранислава мога, отишао је у загрљај милој мајци својој, коју 12 година видео није Имао сам у животу доста удара, доста искушења, али овако тешког удара, овако горког искушења — не имадох.

Хвала ти вишњи творче и на томе и молим ти се поклони ми снаге и мени и осталој милој деци мојој, да то искушење — издржимо!

У Шајкаш Сентивану, 18. (31) јула 1909.

Ојађени родитељ:
Стеван Стевановић,
парох

982 1 1

МЛАЂИ ПОМОЋНИК!

Галантеријској струци потпуно вичан, да говори српски, немачки и мађарски и вичан намештању излога, а који може одмах или за 14 дана ступити, нека под несе своју понуду уз ознаку плате на

998 1—3 **Милана Илића**
Вуковар.

ШПЕЦЕРАЈСКА ТРГОВИНА
ИСЕ ЋИРИЛОВА
У ПАНЧЕВУ

потребује једног доброг и ваљаног

помоћника

Ступање одмах или кроз 14 дана.

Првенство имају они, који говоре српски, немачки и мађарски. 997 1 1

Изврстан продавац

за модно-манифактурну и женску конфекциону струку, самостална снага може добити место.

Нужно је знање српско-хрватског немачког и мађарског језика. Понуде управити директ на

Florian Stanetty
1001. 1-3 Esseg I

Трговачки помоћник

може **одмах** или најдуже за **15. август** п. р. добити место у мојој кратке робе и галантери трговини.

Исти мора знати српски немачки и мађарски говорити, а да је **самосталан продавац.**

Игњат Бем
Нови Сад, Кошут Лајоша ул 20
999. 1—2

ОГЛАС.

Јован Ј. Јовановић

трговац у НИШУ (Србија)

има једну парцелу зиратне плодне земље, пола сата удаљено од вароши Ниша, која је у равници и добро нађубрена. На самом имању, које је велико

50 хектара (80 катаст. ланаца)

има потребне зграде за становање, као и све потребне стаје, као: **штале, шупе обори** итд., има и потребне пољопривредне справе. На истом имању гаји се стрмно жито и кукуруз а подесно је за кудељу, шећерну репу и за све остало биље **За ово имање тражи ваљане ратарске породице, које би могле својом снагом да обрађују ово имање Имање бих дао на поле.**

Сем овог имања још једно у непосредној близини Ниша, које је врло добро и подесно за **баштованлук, цвећарство и воћарство,** велико је **20 хектара (30 (катаст. ланаца)**. За ово имање тражи вештог баштована и цвећара, који би био вичан да подигне угледан воћњак, виноград и лозни расадник. Баштован може бити самац и са фамилијом. Ако не би је дан човек знао и баштованлук и воћарство и цвећарство, може бити првенствено баштован а могу се јавити и виноградари и воћари. Ово би имање према потреби и парцелисао, а узео бих и баштована под платом или на поле.

Ступање одмах. Понуде послати на адресу

Јован Ј. Јовановић-Смиљанић.
1003 1—3 Ниш — Србија.

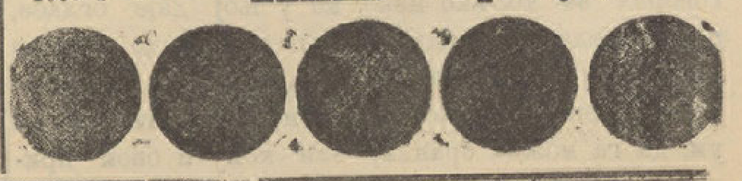

Српска штампарија дра Светозара Милетића у Новом Саду.